

«وطن امروز» امکان عملیاتی شدن برنامه دولت برای فروش روزانه یک و نیم میلیون بشکه نفت در سال آینده را با توجه به اعمال تحریم‌های جدید آمریکا بررسی می‌کند

قمار بودجه ۹۸ با SPV؟!!

نمایندگان مجلس در گفت‌وگو با «وطن امروز»: دولت برای فروش نفت روی SPV حساب نکند



بهزاد مهرکش: سهم نفت در بودجه ۹۸ با توجه به شرایط تحریمی و عدم کارایی برنامه برای تسهیل مبادلات نفتی ایران با اما و اگرهای زیادی مواجه شده‌است. از سوی دیگر با توجه به قیمت جهانی نفت که در سال‌های گذشته با تغییرات مختلفی مواجه شده، ابهامات نفتی بودجه و برنامه دولت برای تحقق اهداف خود در این زمینه بیشتر شده‌است. محمدباقر نوبخت، رئیس سازمان برنامه و بودجه ۱۵ آذر ماه سال جاری در نشست خبری که برای تشریح بودجه ۹۸ برگزار شده بود، از پیش‌بینی فروش یک و نیم میلیون بشکه نفت در روز بر اساس بودجه ۹۸ خبر داد.

نوبخت در بخشی از این نشست گفت: «مسال فروش نفت روزانه ۲ میلیون و ۴۱۰ هزار بشکه بود که ما این رقم را برای سال آینده به یک و نیم میلیون بشکه در روز محدود کردیم». نوبخت همچنین گفت: «قیمت نفت هم به طور متوسط ۵۴ دلار در نظر گرفته شده‌است».

این تنها اظهار نظر نوبخت درباره میزان فروش نفت در سال جدید نبود. او شامگاه سه‌شنبه ۴ دی‌ماه یعنی روزی که حسن روحانی بودجه ۹۸ را تقدیم مجلس کرد، در برنامه گفت‌وگوی ویژه خبری گفت: «بودجه سال ۹۸ را بر اساس شرایط تحریمی دیده‌ایم و بر این اساس ۲ میلیون و ۴۱۰ هزار بشکه منابع نفتی اسمال را سال آینده یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه دیده‌ایم». اظهارات نوبخت را می‌توان ملاک ارزیابی قرار داد، چرا که دقیقا بعد از ارائه لایحه بودجه به مجلس عنوان شده‌است. بنابراین اینکه دولت بودجه سال ۹۸ را بر اساس فروش ۱/۵ میلیون بشکه نفت در نظر گرفته قطعی است. البته مرکز پژوهش‌های مجلس این میزان را بالاتر نیز محاسبه کرده‌است. بر اساس محاسبه انجام‌شده در مرکز پژوهش‌های مجلس، در لایحه بودجه ۹۸ قیمت هر بشکه نفت و میعانات گازی ۵۴ دلار، متوسط برابری دلار ۶۰۰۰ تومان (برای کالاهای اساسی ۴۲۰۰ و برای سایر کالاها ۸۰۰۰ تومان)، صادرات نفت ۱/۶۳۵ میلیون بشکه در روز و صادرات گاز ۳/۴ میلیارد دلار فرض شده‌است. اکنون سوالی که مطرح می‌شود این است که با توجه به اعمال تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران که در آن ۳۰۰ هدف تحریمی جدید نیز وجود دارد و با توجه به عدم کارایی برنامه برای تسهیل در فروش نفت از یکسو و عدم کارکرد SPV این زمینه که مورد انتقاد تند مسوولان ارشد دولتی نیز قرار گرفته‌است، برنامه دولت برای تحقق میزان فروش نفت اعلامی در سال ۹۸ یعنی یک و نیم میلیون بشکه در روز چیست؟

برای بررسی بهتر این موضوع می‌توان میزان خرید نفت از ایران قبل از اعلام خروج آمریکا از برجام تا اعمال تحریم‌های جدید را با بازه بعد از آن با هم مقایسه کرد. البته با توجه به اینکه گزارش تبادلات نفتی با تاخیر معمولاً یک تا ۲ ماهه منتشر می‌شود، ارزیابی‌های انجام شده به صورت نسبی ارائه خواهد شد. بر اساس گزارشی که خبرگزاری دولتی ایرنا ۳ روز بعد از اعمال تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران یعنی در تاریخ ۱۶ آبان ۹۷ منتشر کرد، میزان فروش نفت ایران به صورت زیر عنوان شده‌است:

- الف -** چین بزرگ‌ترین مشتری نفت ایران است و روزانه حدود ۶۵۰ هزار بشکه نفت از ایران خریداری می‌کند که معادل ۷ درصد از مجموع واردات این کشور است.
- ب -** بزرگ‌ترین پالایشگاه ترکیه (توپراس) در ۴ ماه نخست سال ۲۰۱۸ به طور میانگین روزانه ۱۸۷ هزار بشکه نفت از ایران وارد کرده‌است که همچنان به خرید خود ادامه می‌دهد.
- پ -** شرکت «اِنی» ایتالیا که در گذشته از مشتریان اروپایی نفت ایران بود و در دوره برجام اقدام به خرید روزانه ۱۴۰ تا ۱۶۰ هزار بشکه نفت از ایران می‌کرد، پس از تهدیدات آمریکا واردات نفت از ایران را متوقف کرد.
- ت -** میانگین واردات نفت هند از ایران حدود ۵۷۰ هزار بشکه در روز است. هند اعلام کرده‌است در ماه نوامبر (آبان/آذر) اسمال (۲۰۱۸) ۹ میلیون بشکه نفت از ایران وارد می‌کند.
- ث -** کره جنوبی تا پیش از توقف خرید از ایران روزانه حدود ۱۶۰ هزار بشکه نفت خریداری می‌کرد.
- ج -** تایوان پارسال ۴ میلیون بشکه نفت از ایران وارد کرد که

حدود ۲/۸۶ درصد کل واردات نفت این کشور را شامل می‌شود که حدود ۱۱ هزار بشکه در روز می‌شود. **چ -** ژاپن که به طور سنتی از مشتريان نفت ایران به شمار می‌رود، حتی در دوره قبلی تحریم‌ها نیز اقدام به خرید نفت از ایران می‌کرد که پس از برجام آن را افزایش داد.

به غیر از ژاپن که به صورت کلی اشاره شد، درباره مابقی کشورها میزان خرید نفت از ایران به صورت روزانه آمده‌است. با محاسبه مجموع فروش نفت ایران پیش از اعمال تحریم‌های آمریکا به آمار حدود یک میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز می‌رسیم. بعد از اعمال تحریم‌های آمریکا در ماه نوامبر که در آن به ۸ کشور معافیت موقت ۶ ماهه اعطا شد، مشاهده می‌شود میزان فروش نفت ایران کاهش قابل توجهی داشته‌است. بر اساس اعلام آمریکا، کشورهای ترکیه، تایوان، کره جنوبی، ایتالیا، یونان، چین، هند و ژاپن از وزارت خزانه‌داری آمریکا به طور رسمی معافیت موقت کسب کردند. بر گزارش «وطن امروز»، خبرگزاری رویترز در گزارشی که هفتم دی می‌شود در این باره منتشر کرد، نوشت خرید نفت‌خام ایران توسط خریداران عمده آسیایی این کشور در ماه نوامبر (۱۰ آبان تا ۹ آذر) یعنی بعد از اعمال تحریم‌های آمریکا به کمترین میزان خود در ۵ سال اخیر کاهش یافته‌است.

این خبرگزاری در گزارش خود نوشت: چین، هند، ژاپن و کره جنوبی در ماه نوامبر مجموعاً روزانه ۶۶۴۸۰۰ بشکه نفت از ایران خریدند که این میزان در قیاس با ماه نوامبر سال قبل از

آن کاهش ۱۲/۷ درصدی یافته‌است.

طبق این گزارش، کره جنوبی در ماه نوامبر برای سومین ماه، میزان واردات نفت از ایران را به صفر رساند و ژاپن هم همین کار را کرد. واردات نفت هند هم در ماه نوامبر ۴۰ درصد کمتر از واردات نفت این کشور در ماه اکتبر بوده‌است.

رویترز البته در ادامه گزارش خود می‌نویسد: «با توجه به صدور معافیت ۱۸۰ روزه آمریکا به ۸ کشور از تحریم‌های نفت ایران، واردات نفت ایران توسط کشورهای آسیایی در ماه دسامبر افزایش می‌یابد».

فارغ از میزان افزایش مورد اشاره، مفهوم دیگر این موضوع این است که بعد از اتمام معافیت ۱۸۰ روزه، مجدداً با کاهش خرید نفت مواجه خواهیم بود.

در بخش دیگری از گزارش رویترز آمده‌است: شرکت «سینوپک» چین که بزرگ‌ترین خریدار نفت‌خام ایران است، بعد از اینکه آمریکا به چین معافیت تحریمی ۱۸۰ روزه اعطا کرد، واردات نفت از ایران را از سر گرفت اما «شرکت ملی نفت چین» قرار است از ماه دسامبر خرید نفت ایران را از سر بگیرد. بنا بر گزارش رویترز، ژاپن و کره جنوبی در حال تدارک برای از سرگیری واردات نفت ایران از اوایل سال ۲۰۱۹ هستند و انتظار می‌رود هند هم طی دوره معافیت ۱۸۰ روزه اعطایی آمریکا، خرید ماهانه نفت خود از ایران را به ۹ میلیون بشکه محدود کند. بر اساس این گزارش، واردات نفت چین از ایران در ماه نوامبر تقریباً ۳۹۰ هزار بشکه بود، البته این رقم در ماه قبل از آن یعنی اکتبر ۲۴۷ هزار بشکه بود اما در مجموع همان‌طور که اشاره شد این میزان در مقایسه با متوسط واردات نفت چین از ایران قبل از خروج آمریکا از برجام و طرح موضوع بازگشت تحریم‌ها که به میزان ۶۵۰ هزار بشکه در روز بود، کاهش قابل

توجهی داشته‌است. اما واردات نفت هند از ایران در ماه نوامبر در قیاس با ماه قبل از آن ۴۰ درصد کاهش یافته‌است و دهلی‌نو با این امید که آمریکا همچنان به هند برای خرید نفت ایران معافیت بدهد، این اقدام را انجام داده‌است.

بر اساس آنچه رویترز منتشر کرده، قابل مشاهده است که کاهش فروش نفت ایران تنها به زمان اعمال تحریم یعنی ۱۳ آبان بازمی‌گردد و این میزان با تغییرات نوسانی مختلفی بعد از خروج آمریکا از برجام مواجه شده‌است. بر اساس آنچه در

این گزارش آمده‌است، میزان فروش نفت ایران به ۴ خریدار اصلی یعنی چین، هند، کره جنوبی و ژاپن در مقایسه با قبل از تحریم‌ها حدوداً ۸۰۰ هزار بشکه کاهش پیدا کرده‌است. البته این میزان به شرطی است که دیگر کشورها که معافیت موقت از آمریکا گرفته‌اند، مانند ایتالیا و ترکیه، همچنان به همان میزان خرید نفت خود را ادامه داده باشند، در غیر این صورت این آمار بیشتر از ۸۰۰ هزار بشکه خواهد بود. بر این اساس با فرض بهترین حالت موجود یعنی تلاوم خرید نفت توسط دیگر کشورها غیر از ۴ مشتری اصلی،

پیش‌بینی دولت درباره فروش یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز در سال ۹۸ با آنچه در شرایط واقعی محقق خواهد شد نزدیک به ۸۰۰ هزار بشکه تفاوت خواهد داشت. البته این گزاره نیز می‌تواند مطرح شود که در صورت افزایش قیمت نفت در سال آینده، این کاهش فروش در محاسبه نهایی درآمد نفتی بتواند جبران شود اما با نگاهی به قیمت در نظر گرفته شده

در بودجه ۹۸ برای نفت که بر اساس گفته نوبخت ۵۴ دلار در نظر گرفته شده و با احتساب پیش‌بینی‌های انجام شده درباره قیمت جهانی نفت، این گزاره فعلاً قابل اتکا نخواهد بود. روزنامه دنیای اقتصاد در تاریخ ۶ دی ماه در گزارشی در این رابطه نوشت: «آخرین پیش‌بینی‌ای که وال‌استریت ژورنال از قیمت نفت تگزاس با استناد به نظرسنجی از کارشناسان منتشر کرده، نشان می‌دهد در طول ۲ سال آینده قیمت نفت تگزاس از ۵۴ تا ۶۰ دلار متغیر خواهد بود. قیمت نفت سنگین ایران کمی از قیمت نفت تگزاس بیشتر است و از این رو قیمت ۵۴ دلار در نظر گرفته شده برای بودجه سال آتی معقول به نظر می‌آید».

■ برنامه آمریکا

بر اساس آنچه در آمارهای موسسه لویدرز آمده‌است، با شروع تحریم‌های آمریکا، صادرات نفت ایران در ماه نوامبر کمتر از یک میلیون بشکه در روز ثبت شده‌است. شی‌پینگ واچ نیز گزارش داده‌است این افت صادرات همچنین نشان دهنده کاهش قابل ملاحظه در مقایسه با ماه ژانویه سال گذشته است و مطابق گزارش‌های منتشر شده، واردات نفت‌خام از سوی کشورهای آسیایی مانند چین، هند، ژاپن و کره جنوبی به پایین‌ترین سطح ۵ سال اخیر کاهش یافته‌است. به اعتقاد برخی کارشناسان حوزه نفتی، برنامه نهایی آمریکا این است که با ادامه یافتن تحریم‌ها در طول سال جدید صادرات نفت ایران را به صفر کاهش دهد. البته با توجه به تاثیر تصمیم آمریکایی‌ها درباره تحریم نفتی ایران در معادلات جهانی نفت، آنها ۸ کشور را به صورت موقت از تحریم نفتی معاف کردند اما در عین حال هم‌زمان بر بحث لزوم کاهش تدریجی خرید نفت از ایران تا رسیدن به صفر تاکید شده‌است، هر چند این مساله بیشتر یک خیال‌پردازی به نظر می‌رسد و آمریکا به این هدف نخواهد رسید.

■ SPV چه می‌کند؟

در این میان برخی کارشناسان اقتصادی معتقدند تنها گزینه‌ای که ممکن است دولت برای جبران قابل توجه میزان واقعی فروش روزانه نفت در سال ۹۸ با میزان عنوان شده در بودجه ۹۸ در نظر گرفته باشد، ساز و کار ویژه مالی اروپا با همان SPV است. البته ناگفته نماند همان میزان فروش نفت ماه نوامبر بعد از تحریم‌های آمریکا نیز با توجه به اعمال معافیت‌های آمریکا بوده‌است که طبیعتاً بعد از پایان مهلت ۱۸۰ روزه مشخص نیست سرنوشت این میزان فروش نفت به چه صورت خواهد بود اگرچه بعضی از کارشناسان حوزه نفتی معتقدند وزارت نفت از همین معافیت‌های اعلام شده آمریکا نیز نتوانسته به صورت کامل استفاده کرده و نفت ایران را بفروشد و از همین رو نسبت به دوران بعد از پایان معافیت‌های تحریمی اعلام نگرانی کرده‌اند اما نگاهی به آنچه درباره نحوه کارکرد تعریف شده برای SPV از یک سو و اصل ارائه این ساز و کار موجود است، ابهامات متعددی را در این زمینه ایجاد کرده‌است. آنچه مشخص است در SPV هیچ پولی مبادله نمی‌شود و صرفاً فروش نفت در برابر کالا مطرح است. بر اساس آنچه تاکنون و بعد از گذشت ۸ ماه از خروج ترامپ از برجام گذشته‌است، اروپا عملاً هیچ اقدامی جز فرصت‌سوزی نکرده‌است. البته این موضوعی نیست که توسط منتقدان دولت مطرح شده باشد و اکنون دولتی‌ها و در راس آنها مسوولان ارشد دستگاه دیپلماسی تاکید کرده‌اند اروپا فرصت خود را از دست داده و نتوانسته‌است به وعده خود درباره ارائه بسته پیشنهادی عمل کند. سخنگوی وزارت امور خارجه دهم دی ماه در نشست خبری در این زمینه گفت: «اراده سیاسی اروپا و اتحادیه اروپا مشهود بود اما در عمل کشورهای اروپایی نشان دادند در مقابل فشار آمریکا توانایی کافی ندارند». قانسمی البته انتقاد از اروپا را یک گام جلوتر برد

■ اکنون سوالی که مطرح می‌شود

این است که با توجه به اعمال تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران که در آن ۳۰۰ هدف تحریمی جدید نیز وجود دارد و با توجه به عدم کارایی برنامه برای تسهیل در فروش نفت از یکسو و عدم کارکرد SPV، تحقق میزان فروش نفت اعلامی در سال ۹۸ چیست؟

روز شنبه در گفت‌وگویی از ناتوانی «جدی» اروپا در این زمینه سخن گفت. انتقادات دولتی‌ها از اروپا به گونه‌ای است که عملاً ساز و کار مالی اروپا را پایان یافته تلقی کرده‌اند. اکنون این سوال مهم مطرح است: دولت دقیقاً با چه ساز و کاری به دنبال جبران کسری فروش نفت به میزان یک و نیم میلیون بشکه در نظر گرفته در بودجه ۹۸ است؟

SPV نه کارایی دارد، نه شفافیت

می‌کنیم که دولت برای رسیدن به هدف تعیین شده در میزان فروش نفت چه مسیری را باید طی کند. نماینده مردم مشهد با هشدار نسبت به برخی ابهامات در بحث فروش نفت گفت: الان گزارش‌ها را ما از شرکت نفت رسیده‌است که نفت با تخفیف ۷ تا ۱۰ دلار در حال تحویل است و این برای ما نگرانی‌هایی ایجاد کرده‌است. پژمانفر در پیشنهادهای دولت برای جبران کسری میزان فروش نفت در مقایسه واقعیت موجود با میزان پیش‌بینی شده در بودجه، گفت: راهکار این مساله این است که در بحث فروش نفت منفعلانه وارد نشویم و می‌توانیم از راه‌های دیگری اقدام کنیم؛ یکی از این راه‌ها فعال کردن بورس نفت است که موفق بوده و کاملاً شفاف است و قانونی است. وی خاطر نشان کرد: البته امروز اراده‌ای درباره بورس نفت وجود ندارد و اینکه چه سهمی از نفت در بورس عرضه شود تعیین تکلیف نشده‌است. پیش‌بینی ما این است که با توجه به برخی رانت‌های نفتی، شرکت ملی نفت اراده‌ای برای استفاده از این فرصت شفاف ندارد و بیشتر دوست دارند این اتفاقات در همان اتاق‌های تاریک انجام شود که ممکن است منافع زیادی هم برای دلال‌ها داشته باشد.



دستمرز است. نماینده مردم مشهد در مجلس با اشاره به عدم کارایی ساز و کار مالی اروپا برای فروش نفت گفت: SPV فرایند پیچیده‌ای دارد که نه تنها مشکل ما را حل نمی‌کند، بلکه در صورت انجام ما را در یک شرایط سختی نیز قرار می‌دهد، چرا که پولی به دست ما نمی‌رسد و در عین حال ابهامات فراوانی را ایجاد می‌کند؛ نکته دیگر اینکه در اصل ارائه و اجرای SPV از سوی اروپا ابهام وجود دارد. پژمانفر با تاکید بر اینکه دولت نباید به ساز و کار مالی اروپا اعتماد کند، گفت: نکته مهمی که وجود دارد این است که دولت به هیچ وجه برای فروش نفت به میزان یک و نیم میلیون بشکه که در لایحه بودجه ۹۸ عنوان کرده، نباید روی SPV حساب باز کند، چون نه راهکارش مشخص است و نه شفافیت درباره آن وجود دارد. وی گفت: ما این را بررسی

حجت‌الاسلام والمسلمین نصرالله پژمانفر، نماینده مردم مشهد در مجلس شورای اسلامی نیز در گفت‌وگو با «وطن امروز» با اشاره به کاهش فروش نفت ایران بعد از اعمال تحریم‌های مجدد آمریکا و اختلاف قابل توجه آن با برنامه دولت در لایحه بودجه مبنی بر فروش یک و نیم میلیون بشکه نفت گفت: بودجه سال ۹۸ یک فرصتی است برای کشور که بتواند خود را و وابستگی به کشور رو به رشد بویژه در شرایطی که هزینه‌های گران اداره کردن کشور ما در یک شرایط خاصی هستیم، وی با بیان اینکه باید بر اساس واقعیت تصمیم گرفت، بیان داشت: یکی از واقعیت این است که فارغ از تاثیر تحریم‌ها بر میزان صادرات نفت، باید بر اساس کاهش صادرات نفت برنامه‌ریزی کنیم. پژمانفر گفت: خب! امروز بیش از آنچه بر شرایط کشور حاکم است، برای صادرات نفت پیش‌بینی شده‌است و طبیعتاً باید تلاش زیادی داشته باشیم تا بتوانیم همین یک و نیم میلیون بشکه نفت را صادر کنیم اما اگر نتوانستیم این کار را انجام دهیم باید برای برخی مخارج که دولت دیده‌است و نمی‌توان از آن کناره‌گیری کرد چاره داشت که نمونه آن حقوق

دولت برای فروش نفت روی SPV حساب نکند

می‌گویند بنا داریم فلان کار را انجام دهیم، چرا که روش آنها همین است و طبق تقسیم کاری که میان آمریکا و اروپا انجام شده، آمریکا با قهریت و مسائلی چون تعیین زمان و زبان سخت صحبت می‌کند و اروپا هم به صورت گام به گام اهداف آمریکا را محقق می‌کند. یعنی اروپا در ابتدا نه نمی‌گوید ولی با وقت‌کشی همان حرف آمریکا را به کرسی می‌نشانند. SPV نمونه روشنی از همین تقسیم کار است. وی افزود: الان ۸ ماه است اروپا سر موضوع ثبت و اجرای کانال ویژه مالی ما را مسر کار گذاشته و عملاً کشور را معطل کرده‌است. ضمن اینکه وقت‌کشی و وعده‌های مکرر اروپا مقابل ما فزاد مالیاتی و همچنین برداشتن معافیت‌های مالیاتی راهکارهایی است که اگر به صورت جدی روی آنها کار شود، می‌تواند عدد حاصل از فروش نفت‌خام را جبران کند. عضو کمیسیون برنامه و بودجه در بخش دیگری از مصاحبه درباره احتمال تکیه دولت بر SPV برای جبران کسری فروش نفت هشدار داد و گفت: ما هیچ وقت نباید روی وعده‌های غرب که حتی مکتوب و امضا نیز شده‌است حساب باز کنیم، چه رسد به مسواری که اروپایی‌ها



مطرح است مبنی بر اینکه ما کل صادرات نفت را در بودجه سال آینده صفر ببینیم و عدد فروش نفت‌خام و میعانات گازی را از محل‌های دیگری تامین کنیم که معتمد قابل تأمین هم هست. حاجی دلپگانی در همین راستا خاطر نشان کرد: مثلاً مالیات بر عایدی سرمایه، مقابله با فزاد مالیاتی و همچنین برداشتن معافیت‌های مالیاتی راهکارهایی است که اگر به صورت جدی روی آنها کار شود، می‌تواند عدد حاصل از فروش نفت‌خام را جبران کند. عضو کمیسیون برنامه و بودجه در بخش دیگری از مصاحبه درباره احتمال تکیه دولت بر SPV برای جبران کسری فروش نفت هشدار داد و گفت: ما هیچ وقت نباید روی وعده‌های غرب که حتی مکتوب و امضا نیز شده‌است حساب باز کنیم، چه رسد به مسواری که اروپایی‌ها